

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania W. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o prawo do renty socjalnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 czerwca 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 grudnia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od W. J. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddział w O. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści)
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 10 grudnia 2020 r. oddalił apelację wnioskodawczynie W. J. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 25 czerwca 2020 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 24 czerwca 2019 r. odmawiającej przyznania wnioskodawczynie prawa do renty socjalnej.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że powołani w sprawie biegli sądowi, nefrolog – specjalista z zakresu chorób wewnętrznych i psychiatra, w sposób zgodny, stanowczy, pewny uznali, iż wpływ steroidoterapii stosowanej w leczeniu zasadniczego schorzenia wnioskodawczynie, tj. choroby nerek (kłębuszkowe

zapalenie nerek, zespół nerczycowy przebyty w dzieciństwie po leczeniu immunosupresyjnym), na ciśnienie tętnicze oraz jej stan psychiczny, choć jest niewątpliwy, nie czyni wnioskodawczyni osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna). Natomiast dla przyznania prawa do renty socjalnej konieczne jest stwierdzenie całkowitej niezdolności do pracy z powodu schorzeń powstałych w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1300, ze zm.). Sąd Apelacyjny nie znalazł takich podstaw do uzupełnienia postępowania dowodowego i dopuszczenia dowodów z uzupełniających opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu dermatologii, ortopedii, kardiologii, immunologii, interny, psychologii, pulmonologii, neurologii, gastrologii, gastroenterologii, okulistyki, hematologii oraz z zakresu medycyny pracy, o co wносиła wnioskodawczyni, ponieważ powołani dotychczas w sprawie biegli ocenili jej zdolność do pracy przy uwzględnieniu wpływu schorzeń nerek na ciśnienie tętnicze oraz stan psychiczny.

Wnioskodawczyni zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu z uwzględnieniem kosztów postępowania kasacyjnego.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach z art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. zarzucono naruszenie prawa materialnego oraz przepisów postępowania, a to:

1) art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 286 § 1 k.p.c. i art. 285 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niedopuszczenie dowodu: a) z opinii zespołu biegłych o specjalnościach właściwych dla chorób nerek (nefrologa), skóry (dermatologa), oczu (okulisty), układu krążenia (kardiologa), zaburzeń psychicznych (psychiatry), układu kostnego (ortopedy), a także niedokrwistości,

zaburzeń wzrostu oraz zaburzeń systemu odpornościowego (immunologicznego), a nadto psychologa, która to opinia przy wielu schorzeniach skarżącej leczonych różnymi środkami farmakologicznymi i w różny sposób, jest konieczna dla prawidłowego ustalenia zakresu zdolności do pracy, co ma uzasadnienie w integralności organizmu ludzkiego jako całości, który nie może być badany i oceniany przez szereg biegłych z różnych specjalności, bez opinii łącznej, która odnosiłaby się do całokształtu stanu jej zdrowia, a nie do poszczególnych schorzeń z osobna; b) z opinii specjalistów z zakresu niedokrwistości, zaburzeń systemu odpornościowego, dermatologii, okulistyki, zaburzeń wzrostu, układu krążenia, układu kostnego, a nadto psychologa w sytuacji, gdy z załączonych do akt sprawy zaświadczeń lekarskich oraz wyjaśnień skarżącej wynika, że występują u niej częste infekcje, a na skutek tych schorzeń musiała być nauczana indywidualnie, występują choroby skóry, niskorosłość, osteoporoza, zaburzenia metaboliczne, nadciśnienie tętnicze, niedokrwistość, znajduje się pod opieką poradni zdrowia psychicznego, nadto biegli powołani przez sąd wskazali na zmniejszoną tolerancję wysiłku (nefrolog) i przewlekłe zapalenie spojówek (psychiatra), a zatem również biegli z wyżej wymienionych dziedzin winni dokonać oceny stanu zdrowia skarżącej, albowiem współwystępowanie tych schorzeń może mieć istotne znaczenie dla oceny jej zdolności do pracy, c) z uzupełniającej opinii biegłego psychiatry, celem wyjaśnienia, z jakiego powodu uznał on, że skarżąca jest zdolna do pracy na otwartym rynku w sytuacji, gdy z opinii wynika, że mimo stosowania leczenia psychiatrycznego występują u niej zaburzenia nastroju, drażliwość i chwiejność emocjonalna, a nadto jej zdolność do pracy jest w istotny sposób obniżona, które to okoliczności wskazywać mogą na zdolność do podjęcia pracy jedynie w warunkach chronionych, z ograniczeniem stresu i wysiłku intelektualnego, nadto za dopuszczeniem dowodu z opinii uzupełniającej przemawia fakt, że skarżąca została uznana za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z przyczyn psychiatrycznych, zaś w orzeczeniu Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w O. zamieszczono wskazanie dotyczące odpowiedniego zatrudnienia - „warunki chronione”; d) z uzupełniającej opinii biegłego nefrologa celem wyjaśnienia, czy zamieszczona na końcu pisemnej opinii ocena zdolności do

pracy została dokonana przez pryzmat całokształtu stanu zdrowia skarżącej, czy jedynie przez pryzmat schorzeń nefrologicznych;

2) art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że rentę socjalną można przyznać jedynie z powodu schorzeń powstałych w okresach, o których mowa w tym przepisie, tj. jeżeli schorzenia te powodują całkowitą niezdolność do pracy, gdy tymczasem uwzględnieniu przy ocenie niezdolności do pracy powinien podlegać całokształt sytuacji zdrowotnej ubezpieczonego, w tym także (choć nie tylko) choroby będące wynikiem naruszenia sprawności organizmu powstałego w okresach, o których mowa w tym przepisie;

3) art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało w okresach wskazanych w tym przepisie, przy czym związek między naruszeniem sprawności organizmu a niezdolnością do pracy należy pojmować w ten sposób, że niezdolność do pracy powinna być wynikiem wystąpienia objawów choroby powstałej w okresach wskazanych w tym przepisie, gdy tymczasem związek ten może być także pośredni i polegać w szczególności na tym, że upośledzenie organizmu powodujące niezdolność do pracy jest wynikiem leczenia naruszenia sprawności organizmu powstałego w dzieciństwie, w szczególności jest wynikiem farmakoterapii mającej destrukcyjny wpływ na inne elementy stanu zdrowia ubezpieczonego.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono istotnym zagadnieniem prawnym, a mianowicie - „czy przesłanką nabycia prawa do renty socjalnej jest jedynie taka niezdolność do pracy, która jest wynikiem wystąpienia objawów choroby powstałej w okresach, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, a więc: „1) przed ukończeniem 18. roku życia; 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej — przed ukończeniem 25. roku życia; 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej”, czy też niezdolność do pracy będąca podstawą do przyznania renty socjalnej może pośrednio wynikać z choroby powstałej w powyższych okresach, w szczególności być wynikiem leczenia naruszenia sprawności organizmu, w tym w drodze

farmakoterapii mającej destrukcyjny wpływ na inne elementy stanu zdrowia ubezpieczonego, w efekcie czego ubezpieczony staje się niezdolny do pracy”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy orzekł, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania.

Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Powołanie się na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga sformułowania nowego problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało. Zagadnienie to powinno być nadto „istotne” z uwagi na wagę przedstawionego przez skarżącego problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna wnoszona jest w konkretnej sprawie, to zarówno charakter zgłoszonego w niej roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, LEX nr 2497714). A zatem zagadnienie to musi rzeczywiście występować w sprawie, czyli być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Realizacja tej przesłanki nie polega jedynie na sformułowaniu problemu prawnego bazującego na przepisach wskazanych w podstawie skargi kasacyjnej. Konieczne jest przedstawienie odpowiedniego wyводу jurydycznego, wykazującego nie tylko zasadność preferowanego przez skarżącego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, ale także wadliwość rozwiązania postawionego problemu przez sąd drugiej instancji przy wykorzystaniu zapatrywań prawnych wyrażonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, opartych na poczynionych w sprawie jednoznacznych i stabilnych ustaleniach faktycznych wiążących Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu

skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2017 r., I CSK 175/17, LEX nr 2372560).

Przedstawione w skardze „zagadnienie prawne”, sprowadza się do pytania, czy dla uzyskania prawa do renty socjalnej całkowita niezdolność do pracy musi być wynikiem bezpośrednich skutków naruszenia sprawności organizmu, tj. być wynikiem rozwoju choroby z okresu dzieciństwa lub młodzieńczego, wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, czy też może być brany pod uwagę wpływ pośredni choroby z dzieciństwa i wieku młodzieńczego. Tak sformułowany problem zdaje się sugerować, że u skarżącej stwierdzono całkowitą niezdolność do pracy, tyle że spowodowaną chorobami pośrednio wynikającymi z choroby powstałej w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Sytuacja taka nie ma jednak miejsca w sprawie, bowiem z poczynionych przez Sady orzekające ustaleń faktycznych wynika, że rozpoznany u skarżącej zespół nerczycowy, przy uwzględnieniu procesu jego leczenia i wpływu na ciśnienie tętnicze i stan psychiczny nie powoduje całkowitej niezdolności do pracy. Z opinii biegłych lekarzy sądowych, powołanych z zakresu specjalności odpowiadających schorzeniom skarżącej, tj. nefrologa – specjalisty chorób wewnętrznych i psychiatry - którzy zbadali potencjalny wpływ choroby powstałej w okresach, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, jak też skutków leczenia tej choroby na zdolność skarżącej do pracy - wynika, że zarówno schorzenie nerek powstałe w dzieciństwie, jaki i potencjalne powikłania, nie występują w takim natężeniu, by czyniły ją osobą całkowicie niezdolną do pracy, co jest przesłanką nabycia prawa do renty socjalnej. Jak już wspomniano powyżej za zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może być uznany problem jurystyczny wykraczający poza ustalenia faktyczne poczynione w sprawie, którymi Sąd Najwyższy jest związany w postępowaniu kasacyjnym. Rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego nie dotyczyłoby bowiem okoliczności sprawy i nie mogłoby służyć do oceny zasadności skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 23/15, LEX nr 2021942 czy z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 592/14, LEX nr 1678067). Nie budzi także wątpliwości, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, iż w okresach przewidzianych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy o rencie socjalnej musi powstać

naruszenie sprawności organizmu, „z powodu” którego doszło do całkowitej niezdolności do pracy. Inaczej mówiąc, całkowita niezdolność do pracy musi być spowodowana (pozostawać w związku przyczynowym z) naruszeniem sprawności organizmu, które powstało w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2007 r., II UK 259/06, LEX nr 1615842; z dnia 14 maja 2009 r., I UK 346/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 18; z dnia 26 lipca 2011 r., I UK 6/11, LEX nr 1026617; z dnia 9 maja 2018 r., II UK 78/17, LEX nr 2490067; z dnia 25 lutego 2021 r., III USKP 35/21, LEX nr 3126042).

Ponadto przypomnieć trzeba, że Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, iż żądanie ponowienia lub uzupełnienia dowodu z opinii biegłych jest bezpodstawne, jeżeli sądy uzyskały od biegłych wiadomości specjalne niezbędne do merytorycznego i prawidłowego orzekania. Sąd nie jest obowiązany do uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych strony tak długo, aż udowodni ona korzystną dla siebie tezę i pomija je od momentu dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności sprawy (por. wyroki: z dnia 9 stycznia 2012 r., I UK 200/11, LEX nr 1162648; z dnia 20 października 1999 r., II UKN 158/99, OSNAPiUS 2001 nr 2, poz. 51; z dnia 19 marca 1997 r., III CKN 211/97, OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 24). Jeżeli w odniesieniu do ustaleń faktycznych wymagających specjalistycznej wiedzy sąd zasięgnął opinii biegłych, to ewentualne powołanie jeszcze innych biegłych można by uznać za powinność sądu tylko wtedy, gdy pierwotna opinia budzi istotne i nie dające się usunąć wątpliwości, a zainteresowana strona wykazuje nieporadność w zgłaszaniu odpowiednich wniosków dowodowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 1998 r., II UKN 396/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 161). Potrzeba powołania innego biegłego powinna wynikać z okoliczności sprawy, a nie z samego niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii, gdyż odmienne stanowisko oznaczałoby przyjęcie, że należy przeprowadzić dowód z wszystkich możliwych opinii biegłych, aby upewnić się, czy niektórzy z nich nie byli tego samego zdania, co strona (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99, OSNAPiUS 2000 nr 22, poz. 807 czy z dnia 14 maja 1997 r., II UKN 108/97, OSNAPiUS 1998 nr 5, poz. 161). Przy czym potrzebą taką nie może być przeświadczenie strony, że

dalsze opinie pozwolą na udowodnienie korzystnej dla strony tezy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 182).

Reasumując, skarżąca nie zdołała wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jej skargi z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego w myśl art. 98 § 1 k.p.c.